

Bok og Bibliotek

Bilag til Bok og Bibliotek Nr. 6 – 2012

Det viktige bibliotekrommet – et temahefte om bibliotekdesign

Siste nytt fra BS Eurobib!

Mulighetenes Hus i Molde.
Molde bibliotek, Plassen.

Les mer og se bilder www.bseurobib.no

BS Eurobib
www.bseurobib.no

Det nye biblioteket

Bibliotekets design forteller noe om hva som er formålet med det. Det klassiske biblioteket skulle skape «orden i kaos». Med det som motto bygde man biblioteket med henblikk på ro, orden og gjenfinning. Kortkatalogen, skranken, lesesalen og reolene var bærebjelkene og fortalte om hierarkier og enveisformidling der bibliotekaren var bindeleddet mellom «de lærde» og «allmuen».

De tradisjonelle bibliotekene vil fortsatt eksistere en god stund framover. Men mye tyder på at det klassiske biblioteket er i ferd med å bli historie. I dag er arkitekter, designere, byplanleggere og bibliotekarere mer opptatt av å skape et bibliotekrom som åpner for et mangfold av opplevelser og aktiviteter innenfor kulturelle, kunnskapsmessige og pedagogiske rammer.

Dette har skapt en ny interesse for det fysiske biblioteket, og det stiller nye krav til hvordan bibliotekene blir utformet, både utvendig og innvendig. Vi gir i dette temaheftet noen glimt fra den nye bibliotekdesignen og håper det kan være til inspirasjon og gi faglig påfyll til en ellers travel bibliotekhverdag.

Odd Letnes

odd.letnes@bokogbibliotek.no

Bok og Bibliotek

Temahefte – Vedlegg til nr. 6 / 2012

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

POSTADRESSE

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

ABONNEMENT

DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no
Tlf 67 11 38 08

Grafisk produksjon: Arena Media as

ISSN 0006-5811

ANNONSER

Lars-Kristian Berg
Telefon 930 03 338

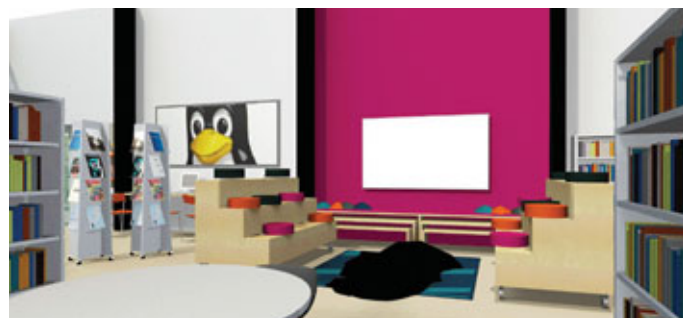
Bilder s. 1

Stort bilde (Nye Deichman): Lund Hagem Arkitekter
Øverst til høyre (Asker bibliotek): Trond Isaksen
Midten til høyre (Ørestaden bibliotek): Jacob Nielsen
Nederst t.v. (Stockton, UK): BS Eurobib
Nederst t.v. (Vinges advokatkontor): BS Eurobib

Fagpressen
OPPLAGSKONTROLLERT

Lyst til å bli. Hinnerup, Danmark: Få snekret og dekorert en scene når opplesninger skal være i fokus. Aktivitetsbord og Langbein gir lyst til å bli her. (Foto: BS Eurobib)

Liten plass, mange muligheter. Biblioteket ved Øster Åby Friskole, som fortsatt er på tegnebordet, er et eksempel på hvordan man kan utnytte liten plass på en god måte. Biblioteket skal få mange soner. Her ser vi et område som kan brukes til både historiefortelling, opptredener som krever en scene, små konserter og liknende. Har man bruk for mer plass, kan man skyve inventaret til side. (Kilde: Lammhults design)

Gammelt nytt. Jyderup, Danmark: Trekk om sofaen, lag en hylle bak til utstilling og få fronter ut. Så enkelt kan det være! (Foto: BS Eurobib)

Fristelse. Christianshavn, København. Kan du motstå å bla i et tidsskrift her? Bevisst design på vegghyller med acrylstativer, spotbelysning og fronteksposering. (Foto: BS Eurobib)

Byutvikling. Canada Water Library er et ledd i opprustingen av det gamle dokkområdet rundt Surrey sørøst i London. Eksepsjonelt utseende, et bibliotekrom som forener det tradisjonelle og det moderne. Foto: Odd Letnes.

Bibliotekenes flaggskip. Nye Deichman i Oslo blir de norske bibliotekenes flaggskip. (Bilde: Lund Hagem Arkitekter)

Alt på ett Brett. Biblioteket på Papirbredden i Drammen tilbyr alt hva man kan forvente av et moderne bibliotek enten man tenker møteplass, opplevelser eller læring. (Foto: Trond Isaksen)

Biblioteket i byrommet

– arkitektur, attraksjon og arena

I årene da internett ble utbredt, det vil si fra midten av 1990-tallet og fram til årtusenskiftet, hersket det stor tvil om folkebibliotekets framtid. Betød de nye mulighetene for tilgang til kunnskap og informasjon at folk ville slutte med å gå på biblioteket? Og ville det fysiske biblioteket, slik vi har

kjent det i århundrer, nå oppløse seg i cyberspace? Slik er det ikke gått.

Forestillingen om det overflødige biblioteket overså at biblioteket er mye annet – og mye mer – enn en samling av materiale. Biblioteket er et sted som danner ramme om opplevelse, læring, kreativitet, formidling og fordypelse.

Dette er bakgrunnen for at vi i dag ser en fornyet interesse for det fysiske biblioteket ikke bare fra bibliotekfolk, men også fra arkitekter og designere – og vel så vesentlig – fra politikere. Mange snakker rett og slett om det fysiske bibliotekets renessanse i det 21. århundre. Men folkebiblioteket

Ikon. Det nye biblioteket i Seattle, USA, har klare ikoniske kvaliteter: det er både annerledes og unikt i forhold til hva man forventer av et bibliotek, og det bidrar til å styrke Seattles ønske om å framstå som en progressiv og framtidsrettet by.

Hjørning, er bare noen få eksempler på nye, markante bibliotek i USA, Europa og Norden. Og i løpet av de neste få årene vil det nye Deichmanske bibliotek i Oslo, hovedbiblioteket i Birmingham og Multimediehuset i Århus sette helt nye standarder for hvordan et folkebibliotek skal se ut, hva det skal inneholde, og hvilken rolle det skal spille i byen. Den teknologiske utviklingen har ikke overflødiggjort det fysiske biblioteket, men gjort det mulig å nytenke biblioteket og bibliotekets utforming og tilbud. Den nederlandske arkitekten Rem Koolhaas, som har skapt hovedbiblioteket i Seattle, har uttrykt det på denne måten:

Our ambition is to redefine and reinvent the library as an institution no longer dedicated to the book, but functioning as an information store where all media – new and old – are presented under a regime of new qualities.

Til disse nye kvalitetene hører også utvikling av brukermedvirkning, nye former for formidling, utvikling av biblioteket som performativt rom og i hele bevegelsen fra bibliotek til bruker - «from collection to connection».

Spørsmålet er hvilken betydning etableringen av nye og tidssvarende bibliotek kan få for byen, innbyggerne og brukerne. Kan de nye bibliotekene bidra til å brande byene i den økende konkurransen om å trekke til seg bedrifter, turister og skatteyttere som har fulgt de siste årtienes globalisering og avindustrialisering? Kan de bidra til en kulturell byutvikling der bydeler, med utgangspunkt i kultur og kreativitet, blir revitalisert, eller nye bydeler oppstår? Kan de underbygge relasjoner og møter på tvers i byen? Med andre ord: Hvilket potensial har

de nye bibliotekene som arkitektur, attraksjoner og arenaer i byrommet? Vi skal nå se nærmere på enkelte av de nye bibliotekene, som med suksess har tatt opp noen av disse utfordringene.

Biblioteket som arkitektur

Som en del av den globale konkurransen har vi de siste årene sett en tendens til at ordførere og politikere etterspør en «wow»-effekt i de nye bygningene. De satser på en gjentakelse av Bilbao-effekten, der Frank Gehrys uttrykksfulle Guggenheim-museum trakk millioner av euro til den nedslitte, rustne byen. Det handler om å gjøre byene synlige og gjenkjennelige ved hjelp av spektakulære arkitektoniske ikoner, som et middel til å trekke til seg turister og virksomheter. Men der en fram til årtusenskiftet særlig så kunstmuseer, operaer og konserthus som ikoner som kunne styrke byens brand, kan en nå finne en rekke eksempler på bibliotek som fungerer som ikoner, eller er planlagt som dette. Det nye biblioteket i Århus skal ifølge konkurranseprogrammet «fungere som et ikon for Århus som en kunnskapsby med puls og røtter», og det kommende biblioteket i Birmingham skal være «et ikonisk landemerke for regionen, som vil gi millioner av pund i investeringer».

Men hva skal til for at en kan snakke om en arkitektonisk ikon? Dels skal bygningen være unik og annerledes i den forstand at den ikke må ligne noe som er sett tidligere. Og dels skal den ha en symbolsk kvalitet. En bygning blir først ikonisk når den symboliserer en eller flere ting ut over de programmene eller funksjonene bygningen inneholder. Det betyr at en ikonisk bibliotekbygning ikke bare skal se ut som et bibliotek, men symbolisere «noe mer». Samtidig skal den ha estetisk kvalitet, i den forstand at den tilfører byrommet noe verdifullt til glede for innbyggere og besøkende.

Et godt eksempel på et ikonisk bibliotek er Seattle Public Library,

gir seg ikke selv som tidligere, verken i form eller innhold. Det forhold at bibliotekets mer tradisjonelle innhold i stadig større omfang har måttet dele brukernes oppmerksomhet med nye, attraktive medieplattformer, har påvirket grunnleggende forestillinger om biblioteks arkitektur, design og tilrettelegging.

Dette kommer til uttrykk ved at mange byer i dag har bygd nye, ofte banebrytende og spektakulære bibliotek. Det ikoniske biblioteket i Seattle, det stramt estetiske hovedbiblioteket i Amsterdam og det fargerike og organiske biblioteket i

Nytt liv. Det gamle verftet i Helsingør har fått nytt liv ved å bli kulturhus og bibliotek.

som som nevnt er tegnet av den internasjonalt anerkjente arkitekten Ron Kolhaas. Med sin spektakulære og komplekse konstruksjon av glass og stål står det i skjærende motsetning til bygningene omkring, og det bidrar til Seattles image som en framtidsrettet og «cool» by. Med sin markante profil brukes biblioteket som et ledd i branding av byen, og det trekker turister og besøkende til byens sentrum. Men tross det markante ytre, var det bygningens program som var det viktigste for Kolhaas. Først da alle bygningens funksjoner var stablet opp over hverandre i en modell, ble bygningens ytre skall i glass og stål «foldet» rundt kjernen. Det vil si funksjon før form.

Den samme pragmatiske tilnærmingen til arkitekturen preger også den danske tegnestuen Cobes markante bygning BIBLIOTEKET i Københavns nordvestkvarter (se bilder side 10 og 11 av biblioteket i Rentemestervej). Her er funksjonene lagt over hverandre som gylne bøker i en bokstabel, og dermed får bygningen den symbolske estetiske karakteren som skal til for å skape et ikon. Bygningen tilfører det triste, nedslitte kvarteret en helt ny dimensjon og gir dermed området en ny identitet, noe beboerne kan være stolte over. Men der Seattle Public Library kan ses som uttrykk for en bevisst bybranding og dermed en hovedsakelig økonomisk tankegang, er biblioteket på Rentemester snarere et uttrykk for

velferdstenkning. Det skal ikke trekke til seg turister eller andre utenfra, men tvert imot fungere som et samlingssted for bydelens egne innbyggere og dermed bidra til det gode liv i bydelen. Ser man på det livet som foregår i biblioteket i dag, ser det ut til å ha lyktes.

Biblioteket som attraksjon

Plasseringen av nye bibliotek kan i mange tilfeller også ses som en del av en mer overordnet strategi for kulturbasert utvikling. Her skal de som attraktive «placemakers» bidra til gjenetablering av hensyknende bykjerne, revitalisering av havner og industriområder som har mistet funksjonene sine, og til utvikling av helt nye byområder. Skal bibliotekene fungere på denne måten, må de ha mer å by på enn spektakulær arkitektur. De må også ha fasiliteter, aktiviteter og opplevelser som er attraktive og interessante.

I Norden er det en rekke eksempler på bibliotek som skal trekke besøkende til byenes havnefronter. Det nye biblioteket i Helsingør inngår som en integrert del av Kulturverftet i det gamle dokkområdet, og det planlagte multimediehuset med navnet Dokk1 skal bidra til å åpne Århus mot vannet. Den samme tendensen ses i Oslo, der det kommende Deichmanske bibliotek skal ligge på en framtrædende plass ved siden av Operaen nede ved vannet, og i Drammen, der biblioteket er plassert ved elven som en del av en gammel

papirfabrikk, et område som nå er blitt et kraftsenter for kunnskap, kultur og innovasjon.

Det mest prominente placemaker-biblioteket i Europa er nok likevel Oppenbare Bibliotheek Amsterdam. Det inngår som en del av utviklingen av Oostersiland, en helt ny bydel i nærheten av sentralstasjonen i Amsterdam. Den tidligere industrihavnen skulle ifølge byplanen utvikles til flerbrukskvarter, det vil si et område med hotell, boliger, butikker og kulturinstitusjoner. Biblioteket var den første bygningen som ble innviet, ut fra en bevisst strategi om at biblioteket skulle være en placemaker som skulle bane vei for andre partnere. Denne strategien ser ut til å ha lyktes. Biblioteket trekker med sin lange åpningstid, sine mange utstillinger og events og ikke minst den gode restauranten i toppetasjen, over 6000 besøkende om dagen. Med sin «coole» innredning og sin loungestemning henvender biblioteket seg kanskje mer til den unge mac-generasjonen og den kreative klassen mer enn til den brede befolkning, men det er under enhver omstendighet et bibliotek som hele byen kan være stolt av.

Biblioteket som arena

Det er i dag også fokus på biblioteket som et mangfoldig og levende byrom, og på den rollen biblioteket skal spille i forbindelse med identitetsskapning og sammenhengskraft i byen. Begrepet «public domain», de stedene i byen der mennesker med forskjellig bakgrunn oppholder seg og møtes, står her sentralt. Bibliotek har alltid strebet etter å være hele befolkningens bibliotek, og derfor har de et godt potensial for å fungere som slike publikumsdomener. Dette kan skje ved å skape en overgangssone mellom biblioteket og den omkringliggende byen, der grensen mellom byen og biblioteket blir myket opp, eller ved at biblioteket blir plassert i byens sosiale og kulturelle grenseland.

Et godt eksempel på en slik overgangssone finner vi i Seattle

Populært sted. Det nye hovedbiblioteket i Amsterdam tiltrekker seg 6000 besøkende hver dag, gjennom sin beliggenhet, sin design og sitt tilbud av medier, aktiviteter og utstillinger.

Bydelsstue. Garaget i Malmø er utformet som bydelens felles stue, hvor innbyggerne styrer mange av aktivitetene.

Public Library, der bibliotekets store «dagligstue» fungerer som en overgang mellom byen og bibliotekets mange andre funksjoner. Her ligger det kafé, bibliotekbutikk og mange forskjellige muligheter for å oppholde seg, lese, møtes, spille ball eller bare slappe av. Samtidig inneholder rommet utvalgte deler av bibliotekets samling. Rommet innbyr til opphold på samme måte som et klassisk bytorg, men er i virkeligheten en fullt integrert del av biblioteket. Den samme tankegangen, riktignok i mye mindre skala, finner vi i det ombygde hovedbiblioteket i København. I begge tilfeller blir byen trukket inn i biblioteket, samtidig som biblioteket blir en mye brukt del av byens offentlige rom.

En annen form for overgangssone har den israelskamerikanske arkitekten Moshe Safdie skapt i to bibliotek i henholdsvis Vancouver og Salt Lake City. Begge bibliotekene er plassert sammen med et overdekket butikkogalleri og en åpen, offentlig plass, og begge steder er helheten av bibliotek, galleri og torv tenkt som en måte å revitalisere en bestemt del av byen på. Ikke minst i Salt Lake City er det på denne måten blitt skapt en sammenheng mellom bibliotek og

omgivelser. Flere av galleributikkene er lokalsamfunnsorienterte, og alle er utvalgt i tråd med bibliotekets overordnede hensikt, uttrykt gjennom begrepene «Imagine», «Reflect», «Express» og «Create». I forlengelse av galleriet danner torget utenfor biblioteket en ramme om lokale aktiviteter, events og festivaler. Hensikten med biblioteket i Salt Lake City har vært å skape et sted der en vil komme, får lyst til å bli, kan møtes på tvers av alder, etnisitet og kulturell bakgrunn og samtidig ha mulighet for å delta i aktiviteter tilknyttet lokalsamfunnet. Dette ser ut til å ha lyktes.

Et mer lokalt eksempel på «public domain» er det lille, utradisjonelle biblioteket Garagen i Malmö. Garagen er plassert i grenselandet i byens sosiale geografi, og er både bibliotek, offentlig lokale og forsøkslaboratorium for brukerdrevet innovasjon og dialogbasert velferdsutvikling. Utgangspunktet er ikke et formelt møte mellom sosiale og kulturelle forskjeller, men derimot en mangfoldighet av forskjeller i umiddelbar nærhet av hverandre. Den bærende ideen er at Garagen skal ta utgangspunkt i lokalbefolkningens

behov og preferanser. I Garagen kan det på en og samme dag være lunsj for nystartede iverksettere, folkedans fra Balkan, dag for å bytte tøy, teaterforestillinger og debattmøter. På denne måten fungerer Garagen som en arena for lokalsamfunnet, der kulturelle forskjeller samtidig både blir framvist og møtes.

I denne innledende artikkelen har vi valgt å framheve eksempler på bibliotek som etter vår vurdering opptre særlig markert som arkitektur, attraksjon og arena i det offentlige byrommet. Vi kunne ha pekt på mange andre nye og kommende bibliotek i Norden, Europa og resten av verden. Det er ingen tvil om at både bibliotekfolk, arkitekter og politikere nå er svært oppmerksomme på sammenhengen mellom by og bibliotek, og på den rollen biblioteket kan spille når det gjelder å skape attraktive og sammenhengende byer.

Av lektor Henrik Jochumsen, lektor Casper Hvenegaard Rasmussen og senterleder Dorte Skot-Hansen. Alle ansatt ved Det Informationsvidenskabelige Akademi i København.
Oversatt fra dansk av Reidar Jensen.

Til kamp for god design

God bibliotekdesign kommer ikke av seg selv. Det er resultatet av et bevisst samspill mellom delene og helheten.

Vi står utenfor døra til designbyrået Lammhults i København hvor vi har fått vite at det jobber to der som kan mye om bibliotekdesign. Og snart kommer de, Lykke B. Jørgin og Camilla Larsen, to damer i slutten av 20-åra, som for noen år siden tok sin utdanning ved Danmarks designskoles linje for «møbler og rom».

Bok og Bibliotek (BoB): Når vi kommer inn i et bibliotek, kan vi kjenne at det er et godt sted å være, men vi vet likevel ikke helt hva som gjør det. Vet dere?

Jørgin: Det finnes ingen fasit. De enkelte bibliotekene krever tilpassede løsninger. Det er derfor vanskelig å svare generelt på hvorfor du liker deg i bibliotek A, men ikke B.

BoB: Hvordan går dere fram når dere begynner på et bibliotekprosjekt?

Jørgin: Lammhults tegner bibliotek-innredning for et internasjonalt marked. Det betyr at vi ofte ikke kan reise til det biblioteket vi skal jobbe med. Vi jobber

da med en agent som mellomledd, som formidler den nødvendige informasjonen til oss. Andre ganger deltar vi i møter med biblioteksjefer, arkitekter og andre som er involvert i prosjektet. Det er helt avgjørende for oss å få vite hva prosjekteierne ønsker og hvilke behov de har.

Larsen: Prosjektene er ofte veldig forskjellige. Noen ganger handler det om bygging av nye og kostbare bibliotek, andre ganger om ombygging av eksisterende bibliotek innenfor små budsjetttrammer. Det gjør at vi kommer inn på forskjellige nivåer i prosessen. I Danmark er det ganske vanlig med gruppearbeid. Ofte setter det aktuelle biblioteket ned en arbeidsgruppe som lager en kravspesifikasjon. Av og til kan de lage en historie om hvordan en dag i biblioteket ser ut eller hvordan de ønsker at den skal være. Det kan være meget nyttig for oss.

BoB: Hva er en designers typiske oppgaver?

Larsen: Vi skal sette farger og former på de behovene biblioteket har. Ofte vet ikke oppdragsgiverne helt hva de vil ha, så det er viktig at vi starter en dialog. Etter at vi har tolket oppdraget, legger vi fram vårt første forslag, slik at vi alle har noe konkret å gå videre med.

Jørgin: Ofte vet oppdragsgiverne hva de *ikke* vil ha, men det kan være vanskeligere å vite hva man vil ha. Ofte vil man «ha alt», men det lar seg selvsagt ikke gjøre. Derfor er det viktig å sirkle inn hva som er de viktigste behovene (se figur side 10 og 11).

Larsen: Et eksempel på en ny utfordring er at vi i Danmark de siste årene har fått en rekke åpne bibliotek, hvor den ordinære åpningstiden er utvidet med selvbetjent åpningstid. Det stiller nye krav til innredningen. I et ordinært bibliotek kan man gjerne ha små avlukker og kroker og rom hvor man kan gjemme seg bort med en bok eller en PC. I et åpent bibliotek er det viktig at lokalet er overskuelig slik at kameraene kan dekke hele rommet.

BoB: Fortsatt har alle bibliotek *reoler*, selv om verden blir mer og mer digital. Hva kan man gjøre med reolen?

Jørgin: Det er viktig å ha et bevisst forhold til reolene. Hvor høye skal de være, hvilken farge skal de ha, hvor i lokalet skal de plasseres? I et bibliotek som i dag virker veldig mørkt, kan man ofte oppnå mye med å flytte reolene bort fra vinduene, gjøre de en halv meter lavere eller gruppere dem i stedet for å spre dem jevnt utover.

Larsen: Man trenger ikke å gjøre så mye for å få til en merkbar forandring. Ved å gruppere reolene i for eksempel firkanter, eller ved å innføre runde reoler, kan man lage små rom og opplevelser mellom dem. Mange sitter også med gamle reoler med farger som ikke passer inn. Disse kan vi kle i farger som bedre passer med resten av biblioteket, slik at det ikke ser så tilfeldig ut.

BoB: Runde reoler? Er ikke det bare en detalj?

Larsen: Men detaljene er viktige! En rund reolgruppe gir blikket noe helt annet enn når det vandrer langs en firkantet oppstilling. Den blir på en måte en skulptur i rommet.

Jørgin: Men runde reoler stiller også krav til enda tydeligere merking enn for de tradisjonelle reolene, for at brukeren skal kunne følge logikken i oppstilling av bøker.

Larsen: I et bibliotek vil det være elementer av både ro og vitalitet. Man kan gjerne se på reolene som noe som skaper ro, mens vi kan tillate mer liv og sprell andre steder i biblioteket.

BoB: Hva med *skranken*, det tidligere symbolet på bibliotekarenes autoritet?

Jørgin: Der ligger det mange utfordringer. Det vi ser er at mange ønsker å kaste ut skranken og erstatte den med mindre «informasjonsøyer» som består av runde bord som kan

heves og senkes slik at brukeren og bibliotekaren kan stå eller sitte ved siden av hverandre. Det gir følelsen av likeverd og det senker terskelen for at brukeren tar kontakt med bibliotekaren.

Larsen: Noen forsøker også å bytte ut skranken med en bardisk, noe som også gir et mer uformelt preg enn den tradisjonelle skranken. Og så har vi dem som forsøker å unngå skranke over hodet og i stedet lar bibliotekarene vandre rundt i lokalet med et nettbrett og et lysende kjede eller noe annet som forteller at de er ansatt der.

Tror på design. Design betyr mye for hvordan vi opplever biblioteket, er Camilla Larsen (t.v.) og Lykke B. Jørgin enige om. Begge er ansatt ved Lammhults Biblioteksdesign i København, i samme konsern som BS Eurobib i Norge. (Foto: Lammhults)

BoB: Fleksibilitet er et honnørord for framtidens bibliotek?

Jørgin: Fleksibilitet er viktig, men man må ha et bevisst forhold til det. For eksempel ønsker de fleste i dag hjul på reolene. Men *hvorfor*, er det viktig å spørre? Man må ha en idé og dessuten må rommet være egnet for reoler med hjul. Det er også en fare for at reoler på hjul blir flyttet tilfeldig omkring og skaper et rotete inntrykk.

Larsen: Man må også være klar over at reoler med hjul verken kan være særlig høye eller lange hvis det skal være mulig å flytte på dem når de er fulle av bøker. Noen steder ser vi at man bryter med dette, da blir hjulene nærmest bare til pynt.

Jørgin: Rot, er egentlig et viktig tema. Mange bibliotek utvikler seg

ved at man gradvis begynner å ta i bruk forskjellige typer inventar. Det kan være avisholdere på veggen, tidsskriftstativer, små reoler, oppslagstavler, tilfeldige bord og stoler og liknende. Over tid kan dette skape et svært uryddig og lite tiltalende bilde. Det kan være lurt en gang i blant å ta en rekke bilder og legge dem ved siden av hverandre. Da får man et mer objektivt bilde som man ikke ser i en travel hverdag.

BoB: Er det noe håp for et gammelt, dystert bibliotek?

Larsen: Man kan komme langt med å utnytte gammelt materiale på en ny måte. Vegger og reoler kan males for en rimelig penge, kanskje kan man gjøre reolene lavere for å skape en bedre romfølelse. Vi kan sette opp noen nye lyskilder. Dette kan vi designere hjelpe til med.

Jørgin: Man kan også utnytte gammelt materiale på en ny måte. Se for eksempel på biblioteket i Hjørring, som stort sett er veldig nytt og moderne. Men her har man også laget en tradisjonell salong med gamle møbler og skinnstoler, som får en helt spesiell funksjon i forhold til helheten.

BoB: Hvis dere ser inn i framtiden, hva slags bibliotek ser dere da?

Jørgin og Larsen: Et opplevelsesbibliotek!

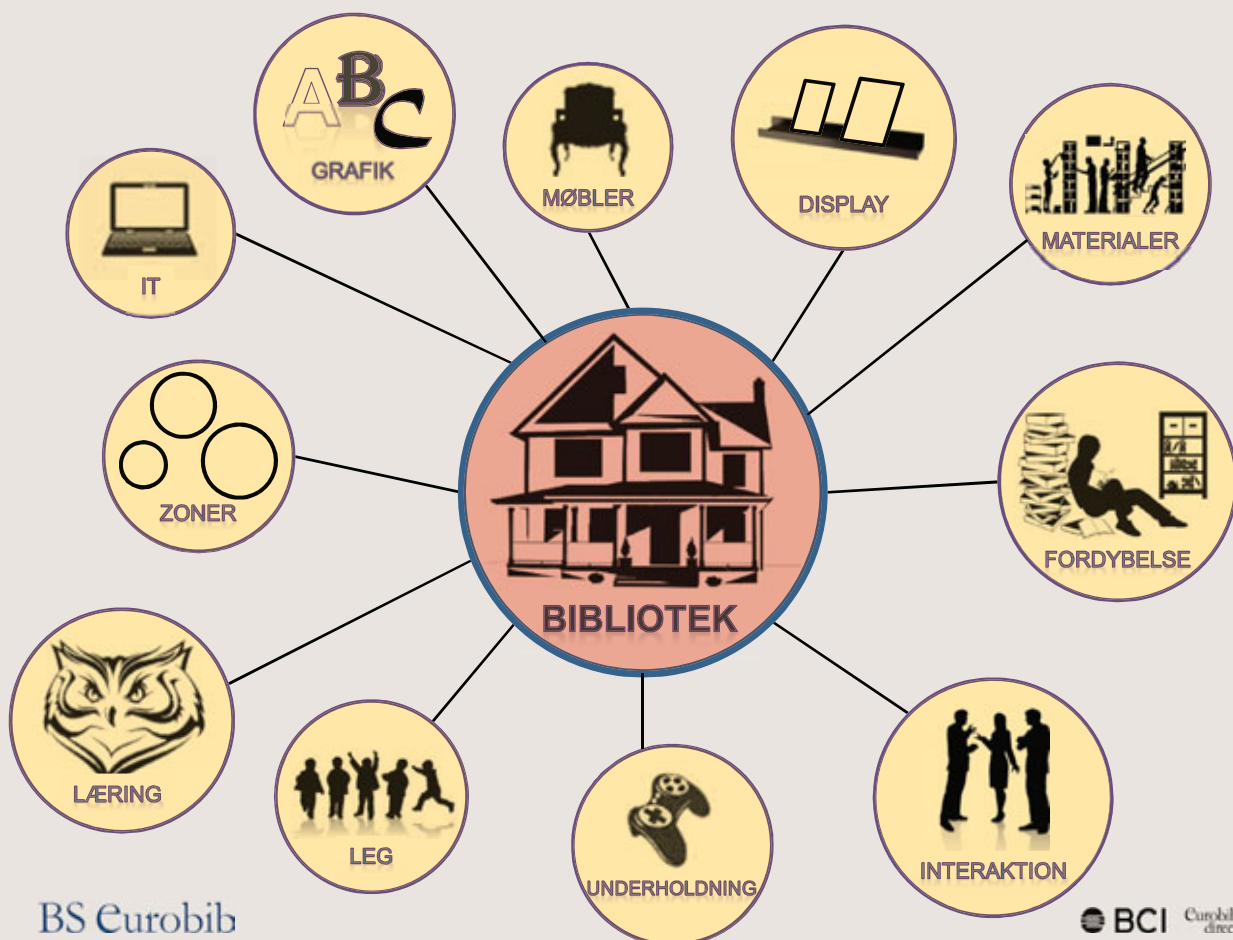
Larsen: Et bibliotek med tilbud til en rekke brukergrupper i alle aldre, hvor lys og farger og materialer er stemt i forhold til hverandre.

Jørgin: Et bibliotek som er delt opp i ulike soner, noen ganger er de atskilt, andre ganger griper de i hverandre. Et sted hvor det er godt å være og komme tilbake til, uansett hvilken brukergruppe man tilhører.

Av Odd Letnes, redaktør

Hvem er bibliotekets målgruppene –

Figuren under og forklaringen til høyre gir en skjematisk oversikt over de ulike typene innhold et bibliotek har å velge mellom. Alle bibliotek har flere eller færre av disse «innholds-boblene». Ved å gå gjennom bibliotekets målgrupper og vektlegge dem, vil det påvirke boblenes størrelse og dermed viktighet. Hvis for eksempel et folkebibliotek ligger i et område hvor det er skole, barnehager og mange barn, vil blant annet boblene «underholdning» og «interaksjon» bli store.

Biblioteket i Rentemestervej – utsiden

Wow-effekt. Du kan ikke unngå å stoppe og lure på hva dette er for en bygning, som plutselig lyser opp i den ellers ganske slitte bydelen Nordvest i København. Og svaret er kort og godt: Det er et bibliotek. Det nye biblioteket er et ferskt eksempel på hvordan man tenker seg at biblioteket kan være en drivkraft i byutviklingen. (Foto: Odd Letnes)

og hvilket innhold kan dere tilby?

Tanken bak figuren er at hver enkelt bibliotek kan bruke den til å vektlegge sitt innhold i forhold til sine målgrupper. Den kan brukes i en bevisstgjøringsprosess ved bygging av nytt bibliotek eller modernisering av gammelt. Den kan også brukes til en analyse i forhold til strategi- og planarbeid. (Figuren er utviklet ved Lammhults design.)

En opdatert tegning av bygningen.
Gerne som en dwg. fil.

Grafikk til navigation, grafikk til
udsmykning?
Væg farver, felter i farver, signal farver

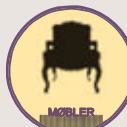
Samlet oversigt over materiale bestand.
Hvor mange hyldemeget eller antal enheder

Specielle ønsker til udstilling –
udstillingsområder, generel udstilling?
Hvilke typer materialer?

Hvilke zoner/områder.
Er der specielt nogen zoner, der skal
fokus på

Er der specielle hensyn, lounge,
antal studie pladser, individuelle eller
gruppe pladser, Sjoive eller mere
traditionelle møbler, etc.

Behov for lektiecafé', gruppearbejde,
grupperum, undervisning, etc.

Interaktive medier, skærme,
computerpladser, søgestationer, etc.

Behov for scene, teater, gulvareal,
udformning af møbler, plads til børn, etc.

Studie lokaler, områder med plads til
fordybelse?

Spil, Wii, Play station, foredrag, etc.

Mødre grupper, skole elever, café',
gamle – unge, etc.

BS Eurobib

BCI Eurobib direct

Biblioteket i Rentemestervej – innsiden

I første etasje ligger blant annet avdelingen for de yngste barna. Denne kalles «Grotten» og er som et lite landskap hvor man kan klatre mellom bøker på kasser, trapper og sittegrupper i hvitt og forskjellige grønnfarger. Brukerne er veldig fornøyd med at barneavdelingen ligger i første etasje og ikke langt fra kaféen. Da kan for eksempel foreldrene la barna boltre seg i Grotten, mens de selv setter seg med en avis eller sin iPad i kaféen med en kopp kaffe. (Foto: Odd Letnes)

Sats på design

– løft interessen for biblioteket

Design og innredning er en viktig del av kommunikasjonen i et bibliotek, og man kommer langt med små investeringer. Vi har bedt Astrid Lekanger og Birgit Hagebakken ved BS Eurobib om å dele noen tanker om bibliotekdesign med oss.

Design og innredning er i høyeste grad med på å få publikum til å gå til det fysiske bibliotek og oppholde seg der, og det er jo det vi ønsker. Vi vil i framtiden se et voksende behov for effektiv innredning og strategisk design i kampen om brukernes oppmerksomhet. Design er for oss en måte å tenke på som påvirker kommunikasjonen mellom biblioteket og dets brukere. For det skaper liten entusiasme hos brukerne av folkebibliotek eller elever i skolebiblioteket, å møte gårdsdagens innredning fra 90-tallet når man helst vil kjenne seg igjen i sin egen samtid.

Lønnsomme investeringer

Det er sjelden bibliotekansatte får være med på å bygge et flunkende nytt bibliotek. Men likevel – med små og bevisste valg kan man likevel gjøre

merkbare løft med forholdsvis små midler, enten man inviterer til innspill fra en profesjonell interiørarkitekt, eller satser på egen entusiasme og kreativitet. I begge tilfeller kan man oppnå betydelige og fengende forbedringer, og den lille investeringen i design vil fort vise seg å være lønnsom.

Tenk soner

Ved å kjenne sitt publikum godt og foreta prioriteringer, kan man velge ut en sone som skal være bibliotekets satsing for å tiltrekke seg besøkende. Frisk opp et kjedelig område med gode ideer. Det kan være en satsing på det viktige inngangspartiet, ny farge på veggene, noen utstillingslister eller litt utsmykking.

Velg gjerne ut noe som skaper en wow-effekt, for eksempel graffiti, bi-

drag fra lokale kunstnere, en snekret scene, fargerike tepper og sitteputer. Lag gjerne en koselig krok med myk sofa eller stoler, gode sittegrupper og sittesekker. Bland gammelt og nytt, trekk om en brukt lenestol. Noen nye designstoler i kombinasjon med de gamle, blir flott. Finn en artig leselampe, bruk lyddempende effekter – alt dette gjør en forskjell.

Flytt på avdelingene

Skap avgrensede og sosiale soner. Spill

Dette bør du tenke på når ...du skal bygge nytt bibliotek

- Hvilke soner/avdelinger skal det inneholde?
- Hvordan skal sonene/avdelingene ligge i forhold til hverandre? Skal det være glidende overganger eller klare skiller?
- Hva slags teknisk infrastruktur, IT-utstyr og møbler skal det inneholde?
- Hvor mye bøker skal stå framme og hvordan skal de stilles ut?
- Hva slags belysning og farger skal man velge?
- Hvordan skal biblioteket brukes, hvem er målgruppene? Se figur s. 10 og 11.
- Sørg for å skape masse opplevelser for brukerne, for eksempel ved hjelp av farger, møbler og interaktive medier.

Innbydende. Lys, luftig og fargerik utstilling av bøker på Nesodden bibliotek. Mer fristende kan det ikke bli. (Foto: BS Eurobib)

på kontrastene i lys, lag mørke og uformelle kroker. Lav takhøyde og små områder er intimt. La innredningen gjenspeile brukerne. Bruk lysspill, farger, ledlys på media. Sett inn glassmontere, moderne studieborde, store borde til aktiviteter, studier eller avislesing. Skift ut noen rette hyller med skrå. Bruk utstillingsmateriale som

fremhever frontene på innkjøpt media. Vær dristig – tenk klatrevegg, spillhjørner og huler, alt dette er magneter for de unge.

Kontinuerlig prosess

Vær nøye med å rydde opp og hele tiden holde orden. For mange inntrykk skaper kaos og svekker budskapet til

brukerne. Bruk innredningen som strategisk kommunikasjon. Ikke la bibliotekrommet forfalle og bli et uinteressant sted, tenk at bevisste elementer av små investeringer i design tiltrekker brukere. Det vil være et viktig bidrag til å styrke bibliotekets rolle, uansett om det er nytt eller gammelt.

Dette bør du tenke på når ...du skal modernisere et gammelt bibliotek

- Hvor mye penger har du til rådighet?
- Hva skal kjøpes nytt, hva kan brukes videre?
- Hva kan du oppnå ved å male gamle reoler og møbler?
- Bruk pengene på ting som blir lagt merke til, så de ikke bare forsvinner i uvesentligheter man ikke ser.
- Lag en plan for moderniseringen slik at alt man gjør og kjøper inn peker i samme visuelt retning.
- Er det mørkt i biblioteket? Gjøre reolene lavere og grupper dem for å åpne rommet. Vurder belysningen. Mal eventuelt taket og veggene i lyse farger.

Åpent og fleksibelt på Deichmanske

Lys, luft og siktlinjer. Et fleksibelt bygg med varig kvalitet. Det er sentrale stikkord for arkitekturen på nye Deichmanske hovedbibliotek.

«Diagonale» kaller de bygget, arkitektfirmaene Lund Hagem Arkitekter og Atelier Oslo, som sammen vant arkitektkonkurransen i 2009 om nye Deichmanske hovedbibliotek. Navnet er betegnende, for både innendørs og utendørs går diagonaler igjen i arkitekturen.

Ute finner vi det diagonale temaet i en av fasadene. Her er bygningskroppens hjørne mot vest kappet vekk, slik at den vestvendte fasaden danner en diagonal.

Løsningen er langt fra bare et fiffig påfunn. Vel så mye handler det om å ta hensyn til bibliotekets spesielle beliggenhet ved siden av Operaen.

- Oslopolitikerne hadde vedtatt at det skulle være en synsakse mot Operaen når folk kommer ned Karl Johan til Jernbanetorget, forklarer arkitekt Einar Hagem (bildet). - Med et diagonalt kutt i fasaden mot vest og et overheng lenger oppe, ble denne synsaksen ivarettatt. Overhenget var nødvendig for å få plass til alle funksjonene biblioteket trengte.

Få permanente rom

Nye Deichmans ambisjon er å være

en institusjon som er dynamisk, nytenkende og med evne til å endre seg i takt med teknologiutviklingen. En viktig oppgave for arkitektene har vært er å få til et bygg som lett kan tilpasses ulike behov og ønsker.

I «Diagonale» har de derfor lagt opp til minst mulig faste skillevegger og konstruksjonsmessige barrierer. En betydelig del av bibliotekets 20 000 kvadratmeter blir åpne publikumsarealer med flyttbar innredning. Permanente rom, heiser, nødutganger og faste installasjoner vil bli samlet rundt tre «kjerner». Kjernene vil også være del av byggets bærende konstruksjon.

Rift om plassene. Disse plassene blir ettertraktet når det Nye Deichman åpner dørene for publikum. (Illustrasjon: Lund Hagem Arkitekter)

Inngangene er plassert slik at det også er naturlig å gå gjennom biblioteket og krysse torget på vei til og fra steder utenfor biblioteket.

Hver etasje sitt særpreg

Hagem og hans kolleger har lagt vekt på at biblioteket skal ha ulike soner og atmosfærer, fra pulserende vrimleområder til stille soner for konsentrasjon. Hver etasje får sin egen, unike identitet både når det gjelder innhold og design.

I etasjen over inngangen blir det barneavdeling, skjønnlitteratur og uterestaurant, og i tredje kommer lyd, bilde og musikk med blant annet egne spillrom og studioer. Fjerde etasje er reservert til populærvitenskap, mens femte blant annet får studierom og den historiske Deichman-samlingen. Underetasjen rommer kino og foredragssal.

- Tanken har vært at etasjene skal organiseres på en slik måte at det blir stillere jo lenger opp man kommer, sier Einar Hagem. Med spesielle materialer i himlingene, dempes lyden i det ellers så åpne bygget.

Diagonale lyssjakter

Et av de overordnede grepene i nye Deichmans arkitektur er tre «lyssjakter» som skjærer gjennom alle etasjene. Lyssjaktene går fra hver av de tre inngangene i første etasje og skyter opp i diagonaler som gjør at åpningene kommer på ulike steder i de ulike etasjene. Midt i bygget krysser de hverandre og danner et sentrum.

- De tre diagonale lyssjaktene gjør at etasjene bringes sammen og at man får en oversikt. Når man kommer inn kan man se oppover og ha kontakt med alle etasjene før man så ser himmelen gjennom overlys i taket, sier arkitekt Einar Hagem.

- Tanken er at den som kommer inn skal dras innover og oppover og få lyst til å utforske hva som skjer i de forskjellige etasjene i biblioteket.

- Å lage et bygg som både er fleksibelt og har en varig kvalitet, kan være et dilemma, sier Hagem. Spesielt infrastrukturen – strøm, lys, data og luft – kan være vanskelig å legge opp slik at alle framtidige funksjoner og rom får det som trengs når behovet melder seg.

I «Diagonale» er all infrastruktur lagt i gulvene. Det er uvanlig når det gjelder luft.

- Vanligvis legges lufttilgangen i himlingene. Men det ønsket ikke vi, for da ville arealene blitt mindre fleksible. Dessuten er himlingene veldig viktige i bibliotek. I gamle bibliotek ser vi at det er himlingen og overlyset som skaper den rolige sammenhengen mellom de ulike rommene.

Overbygget bytorg

Oslos nye hovedbibliotek blir på seks etasjer, der fem ligger over gateplan. Bygget kommer til å rage 30 meter i

været og få fasader av glass.

Om lag halvparten av glassfasadene blir gjennomskinnelige eller gjennomsiktige vinduer. Fra arkitektenes side er det valgt for at man skal få dagslyskvalitet langt inn i de dypere bibliotekrommene.

Biblioteket får tre innganger. Alle fører rett inn til en samlingsplass som er tenkt lik et torg, et overbygget bytorg. Her blir det tidsskrifter og aviser, innlevering og utlevering av bøker, smakebiter av tilbudene som finnes oppover i etasjene, en kafé og store skjermer som viser nasjonale og internasjonale nyheter.

- Tanken er at dette torget skal være en samlingsplass. Kanskje en av de få, ikke-kommersielle overdekkede samlingsplassene som er i byen, forteller Hagem.- Det skal være et sted som er åpent veldig store deler av døgnet, og hvor du bare kan være, eller du kan møte andre og betrakte andre.

Tekst: Merete Lindstad, frilansjournalist

Norges råeste bibliotek

Et halvt år etter innflyttingen i nytt bygg er begeistringen stor blant brukere og ansatte på Nesodden bibliotek: – Dette er blitt Norges råeste bibliotek, sier biblioteksjef Ib Aarmo.

Opp-en-trapp-og-inn-en-dør. Det var adressen til Nesodden bibliotek fram til mai i år. Skjønt først måtte du inn to andre dører, forbi inngangene til Rimi og Vinmonopolet og gjennom ståldøra mellom første og andre etasje, og så kunne du ta opp den bratte trappa og inn glassdøra til det trivelige, men akk så nedslitte og trange biblioteket.

I dag er det bare å gå inn hovedinngangen til Nesoddens flunkende nye kommunesenter «Tangenten», så er du framme. Rett nok rommer Tangenten også kommuneadministrasjon, ungdomsskole, helsestasjon og kulturskole. Men så snart du er innenfor vindfanget, er det biblioteket du har kommet til.

Noen skritt mot høyre og du kan forsyne deg fra hyllene med aviser, tidsskrifter og blader. Synk gjerne ned i en av de myke sofaene som står der. Trenger du å bruke pc, finner du to på skrivebordet bak sofagruppen. Lenger inne er det flere. Vil du låne noe, ordner du registreringen på en av selvbetjeningsautomatene.

Kanskje får du lyst på en kaffe. Eller hva med noe å bite i? Ta med deg lesestoffet og gå bort til kafeen. Den ligger også rett ved inngangen. I løpet av vinteren skal lokale krefter komme i gang med full drift av kafeen. Inntil da, kan du forsyne deg fra automater.

Ta gjerne kaffekoppen tilbake til sofaen, eller til et annet sted videre innover i biblioteket. For på Nesodden

bibliotek er ambisjonen å få folk til føle seg hjemme. Det har slått an. De siste månedene har biblioteket hatt 20 prosent høyere utlån og 50 prosent flere besøkende enn på samme tid i fjor.

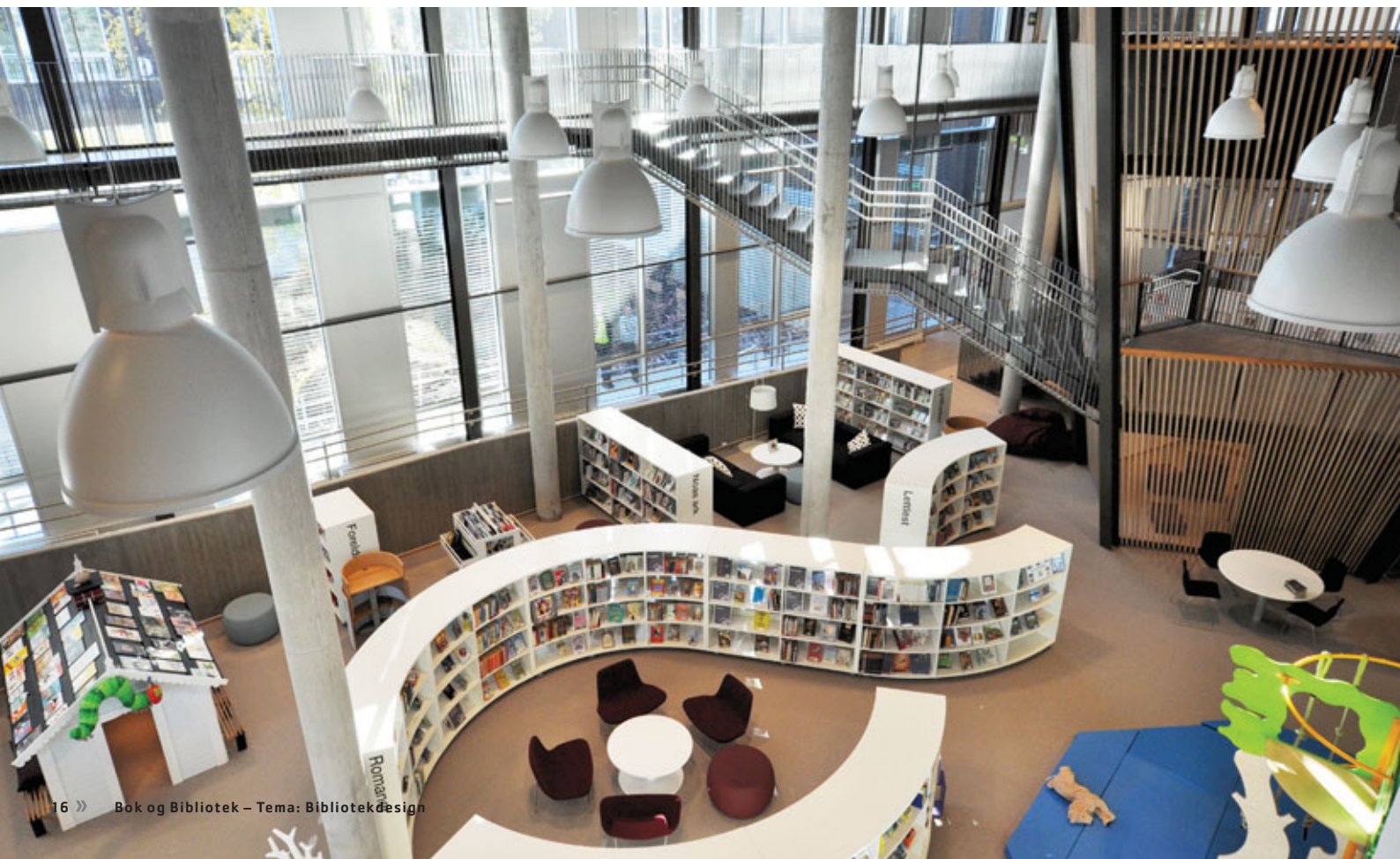
Attraktiv møteplass

- Dette huset er den mest attraktive møteplassen for folk på Nesodden, forteller biblioteksjef Ib Aarmo. Da han og kollegene i 2007 startet planleggingen av det nye biblioteket regnet de med at eboka ville være kommet innen de skulle inn i nytt bygg.

- Så vi spurte: Hva skal vi da med biblioteket, det fysiske biblioteket?

Svaret var at biblioteket måtte bli en møteplass. Samlingene skulle

Et løft. Lys og luft og spennende innredning – biblioteket har gitt hele Nesodden kommune et løft.

Møteplass. Opplevelser, kunnskap og informasjon er viktige knagger i det nye biblioteket, mener biblioteksjef Ib Aarmo.

Oppdagelsesferd. Du skal ikke oppdage alt med en gang, men litt etter litt, mener arkitekt Sverre Svendsen hos Ratio Arkitekter.

ikke lenger være det sentrale, men opplevelser, kunnskap og informasjon.

- Folk skal kunne komme hit uten andre forventninger enn å ha det hyggelig. Også de som ikke liker å lese, sier Aarmo.

Blindern light

Nesoddens nye bibliotek er utformet som et åpent areal over to etasjer og er plassert midt i hjertet av det nye kommunesenteret. Den sentrale plasseringen var et bærende element i forslaget fra Ratio Arkitekter, som vant arkitektkonkurransen i 2008. I første etasje ligger tidsskriftavdelingen og barnebiblioteket. Her finner vi kose- og sitteplasser av mange slag, et lite leke- og lesehus og ikke minst et klatretre med klatretau og en liten sitteplass på toppen.

- Huset har et tretema, sier Ib Aarmo og forteller at treet er interiørdesignerens påfunn. - Og unger må jo få være fysiske.

I andre etasje finner vi tilbudene til ungdom og voksne, i tillegg til stille områder med leseplasser. Spesielt arbeidsplassene ved vinduene med utsikt helt mot Oslo er flotte. De har lokket nye brukere til biblioteket.

Nesodden er kjent for å ha en stor

andel kunstnere blant innbyggerne, og flere forfattere, oversettere og skuespillere bruker biblioteket når de trenger ro til arbeidet.

I tillegg kommer studentene. - Mange studenter kommer tidlig på morgenen og jobber hele dagen. Vi ser litt på oss selv som Blindern light, konstaterer biblioteksjefen.

Flyttbar innredning

Med unntak av kontorene er hele andre etasje et åpent landskap. Men med buede bokhyller satt sammen til halvsirkler og buktende slanger, skapes rom i rommet.

- Vi har vært veldig opptatt av å få organiske former i interiøret, forteller Aarmo.

Rommet skal også være fleksibelt. Han viser hjulene under hyllene. De gjør det lett å ommøblere for å gi plass til en konsert, forestilling, opplesning eller foredrag.

Eventyrhule og overraskelser

Bibliotekets to etasjer bindes sammen av et stort åpent rom, som domineres av en trapp. Eller snarere en trappekonstruksjon, for trappen er mer enn en transportåre. Den er døpt «Treet» og har en stamme i

form av to trappeløp som går opp fra barnebiblioteket og møtes midtveis i et repos. Der går «grener» oppover og utover med to nye trappeløp opp til andreetasjen.

Under reposet oppdager vi et lite rom.

- Det er en eventyrhule for de minste, forteller Sverre Svendsen, ansvarlig arkitekt hos Ratio Arkitekter.

På toppen, midt i «trekronen» av eikespiller, finner vi et repos med utsikt over hele biblioteket. Her er det arbeidsbord med pcer, spesielt populært blant barn og unge som kommer til biblioteket etter skoletid.

Dem er det mange av. På Nesodden har de lagd et nytt ord; BFO - «Bibliotekfritidsordningen».

Reposet er ikke uten videre lett å oppdage. Det er meningen, påpeker Svendsen.

- Tanken er at det skal være spennende å bevege seg rundt i bygget. Du skal ikke oppdage alt med en gang. Det skal være noen overraskelser underveis, og «Treet» er en del av denne opplevelsen.

Tekst og foto: Merete Lindstad, frilansjournalist

Dette har de gjort på Nesodden for å gjøre biblioteket mest mulig tilgjengelig, brukervennlig og fleksibelt:

- Aviser, tidsskrifter og pc-er rett ved inngangen
- Kafé ved siden av biblioteket
- Flere mindre informasjonspunkter i stedet for én sentral skranke
- Lekearealer og lesehuler for de minste
- Mange og forskjellige typer sitteplasser
- Nei til rette bokhyller – ja til buede og med hjul
- Stillearealer langt unna barnebiblioteket

Biblioteket i framtiden

Annerledes. De lyse, moderne lokalene forteller at Ørestad bibliotek er et annerledes bibliotek.

Det nye Ørestad Bibliotek i København er kompromissløst i sin idé om å la brukerne skape sitt eget kulturtilbud, med streng minimalisme, mobilt design og web 2.0.

– Dette er brukernes bibliotek, sier ildsjelen og sjefen for biblioteket, Jakob Lærkes. Ordene forteller tydelig hva han vil med biblioteket.

Biblioteket er kompromissløst i sin strenge minimalistiske innredning, med mobile møbler brukerne kan flytte rundt etter behag, legoppbygde reoler som barn kan sette sammen dersom de ønsker det, integrasjonen av sosiale medier som Facebook, Twitter, YouTube og de skjodesløst plasserte iPadene, som finnes overalt. Det er en spesiell energi over biblioteket, noe som på mange måter best blir avspeilt i måten både bibliotekarene og brukerne kan ta opp raske, relevante, uredigerte videoer gjennom smartphonene sine og straks få dem vist på store videovegger. Selv om bøkene er plassert sentralt i rommet, er de både få og sekundære. Dette er et bibliotek for det 21. århundre, der e-bøkene allerede nå holder på å fortrenge papirbøkene. I stedet skal biblioteket være «det tredje stedet» - hvor man kan komme når en verken er på arbeid eller hjemme, men i stedet vil bevege seg ut blant andre mennesker og dyrke deres og ens egen kreativitet eller ro.

Virtuell estetikk

Allerede når en trer inn i de hvite, modere lokalene med reoler på hjul, som er lave nok til at en kan ha oversikt over hele lokalet, er det tydelig at dette er et helt annerledes bibliotek. På den store, runde, moduloppbygde reolen, som er formet som en blomst i flere nivåer, kravler barn rundt blant bøker i kassene. I en hule i midten sitter en mor og leser høyt for barnet sitt, senere setter de seg opp på putene på toppen av konstruksjonen og leser videre. Ved siden av arbeider en eldre mann på en datamaskin. Det er bare ganske få, utvalgte bøker, og i stedet er det den virtuelt-estetiske profilen som står i sentrum, noe som betyr at sammenkoblingen av design og it skal skape nye kreative og sanselige muligheter.

– Biblioteket har en virtuell-estetisk profil, som skal underbygge barns og voksnes egne kulturelle frambringelser. Vi vil skape en plattform for formidling og utvikling av kulturell aktivitet og viten. Vi har fokus på å koble det fysiske rommet med den virtuelle verden, slik at et opphold i biblioteket også blir en mulighet for å oppsøke det virtuelle biblioteket, med kunnskap, formidling og opplevelse i høysetet, forteller Jakob Lærkes.

Det betyr at biblioteket holder åpent fra kl 08.00 til 22.00, selv om medarbeiderne først kommer ved 9-10-tiden og går hjem igjen klokken 18.

– Folk skal komme her selv, de behøver ikke oss, de skal selv skape opplevelsen. Vi ser oss som en fasilitator av kulturtilbud. Vi har for eksempel et kor, som øver hver mandag etter at vi er gått hjem, vi kan hjelpe beboerne med å dyrke interessene sine, sier Lærkes.

Brukernes bibliotek

Når en kommer inn i rommet, blir en møtt av en skjerm der alle opplysninger om biblioteket kan finnes. Det er en touchskjerm, som viser et fullstendig flytende kart over biblioteket, men det viser også mye mer. Hvis en skal finne fram til toalettet, viser en raskt opptatt YouTube-film veien fra det stedet en står, og hvis en trykker på bibliotekarens navn, kommer det opp bilder og filmer der de forteller om seg selv.

– Dette er i virkeligheten meget enkelt. Når nå brukeren har beveget seg hit inn, vil vi gjerne fortelle hvem vi er. Vi gjør oss tilgjengelig for brukeren. Det er heller ingen av oss som er stillesittende, vi beveger oss rundt i lokalet og kan besvare spørsmål med det samme med iPadene våre, sier Jakob Lærkes.

Når en kommer utenfor den bemannede åpningstiden om kvelden eller morgenen, kan en lese magasiner og aviser fysisk eller på iPad, gå gjennom bøker, holde møter eller se hva som foregår på de store, mosaikkoppbygde

videoskjermene som henger på veggene som digitale kunstverk. De kan vise alt fra statusoppdateringer, brukervideoer fra bibliotekets egen YouTube-kanal, YouTube-videoer om spesielle emner, brukernes bokanmeldelser eller tegninger, som nylig da det var borgermøte om hva plassen utenfor biblioteket skulle brukes til. Beboerne tegnet forslagene sine, og bystyremedlemmene tok bilder av tegningene, som straks ble lagt inn i systemet og øyeblikkelig kunne ses som mosaikker på skjermene. På en touchskjerm kunne brukerne så velge mellom de forskjellige tegningene.

Det er arkitektfirmaet Kollusion, som har spesialisert seg på informasjons- og kommunikasjonsteknologi, som står bak bibliotekets informasjonsarkitektur.

– Vi ville gjerne skape et sted med teknologisk fokus, der brukerne samtidig er medprodusenter. I stedet for bare å proppe en masse ny teknologi inn, bruker vi sosiale medier og web 2.0. Vi tar brukernes produksjoner, og gjør dem synlige. Der en normalt deler ting med sine venner på Facebook, deler en her med resten av brukerne, forteller Thomas Fabian Delman fra Kollusion.

De digitale tankene er i full overenstemmelse med den ideen som også innredningsarkitekt Lene Brix fra firmaet Claus Bjarrum Arkitekter har brukt. Biblioteket fungerer også som skolebibliotek for Ørestad skole, og har derfor optimale betingelser for å bli bydelens samlingspunkt.

– Det er byens hus. Mer enn noen annen bygning i Ørestad samler skolen og biblioteket beboerne. Hvordan det kommer til å se ut, er i høy grad opp til brukerne. Ikke bare på det virtuelle området, men også på det fysiske planet. Vi har i innredningen lagt vekt på å skape møbler som kan flyttes rundt og gå inn i bygningen, sier Lene Brix.

*Tekst: Rasmus Karkov
Foto: Jacob Nielsen*

En dag på et bibliotek i en framtid ikke så veldig langt unna

Det er noe som ikke forsvinner og det er lengselen etter et sted. Det stedet som ikke krever så mye av folk, men som gir dem tid, ro og kontemplasjon. Det stedet finnes ikke i så mange versjoner, men biblioteket er en av dem.

Ok, la oss spole framover. Til den tiden da all tekst er digital og bøkene i papir kun har kulturhistorisk legitimitet. Og tekstene er blitt gratis, alle sammen, og når du går på biblioteket gjør du ikke annet enn å logge deg på, og selv om det finnes et begrenset antall digitale kopier, så vil du i praksis ikke trenge å gå inn i bygningen som heter Folkebiblioteket for å lese. Og likevel. Biblioteket er mer brukt enn noensinne. Den store spådommen om at biblioteket var bøkene, har ikke slått til. Det viste seg at biblioteket var noe annet, og ganske mye forskjellig annet.

For eksempel et rom for ro. Overalt i denne verden prates det, og det strømmer lyd ut av høyttalerne. På mitt lokale treningssenter har jeg spurt om det ikke er mulig å fjerne den evig avspillingen av tysk trancemusikk og det eneste de svarer er: nei, kundene (det vil si de andre) liker det. Jo mer de spiller, desto viktigere blir biblioteket. Jo mer bråk der ute, desto bedre her inne. Og i 2020 er biblioteket Oasen. Der vi går for å være i fred og samtidig være sammen.

Hva er det for noe? Det egentlige urbane? Det som skjer mellom deg, teksten, ekkoet i rommet, summingen fra en humle som har forvirret seg inn, et menneske som gir deg et blikk, og du skuer ut over dette rommet, som er så godt og så velfungerende, og det du ser er såre enkelt: mennesker som sitter i lenestoler og leser, som har sine tilsynelatende private lesestunder inne i et rom som er nennsomt inndelt av

bokreoler med papirbøker. Et ikke ubetydelig antall leser papirbøker, selv om de aller fleste bruker en skjerm. En del sitter også med hodetelefoner, bakoverlent i stresslessen, med øynene lukket. Noen sitter også ved pulter, leser og noterer, og noen skriver på et tastatur. Det er mange flere mennesker i dette rommet enn for 20 år siden og ved inngangsdøra henger det en digital

skjerm som opplyser om hvor mange mennesker som for øyeblikket er innenfor. Er det over et visst antall blir man opplyst om at det sannsynligvis ikke er en ledig leseplass, og mange velger da å sette seg på kaffen utenfor å surre med sitt.

Det å dele et rom med mennesker man ikke kjenner, men som er der i samme ærend er grunnleggende ved det

Lekkert. Lys og lett atmosfære i aviskroken på Ørestaden bibliotek. (Foto: Jacob Nielsen)

moderne samfunnet. På trikken, på toget, i butikken, på gata, overalt gjør vi det, men i biblioteket kan vi gjøre det med større grad av glede og utbytte. Biblioteket er ikke først og fremst nyttig i en snever forstand, men mer som et rom å være i av fri vilje. Vi må gå i butikken, vi må komme oss til jobb med buss og trikk, men på biblioteket må vi virkelig ikke.

Det som gjør det urbant, er at det oppstår et fellesskap hos alle de som kommer i sitt eget selskap, et fellesskap som ikke er knyttet til prat og sosial omgang, men heller en gjensidig taus respekt for hverandre. For biblioteket er særegent i den forstand at det å komme alene, være der alene og gå alene, er selve den sosiale normen. Det finnes de som kommer der i flokk med andre, men de er ikke i flertall. Det finnes de som kommer i kontakt med andre der og som gir seg i kast med prat og meningsutveksling, men de er heller ikke i flertall. Majoriteten er alltid alene, og er der av helt fri vilje. Det er ikke så mange steder i samfunnet som ligner, og ser man på biblioteket i dette perspektivet, trer det fram som en unik form for offentlig rom. Det er gratis, det har ikke aldersgrense, det serveres ikke alkohol, det er rolig og de som kommer alene er i desident flertall. Dette er ikke en egenskap som får en lavere verdi i framtiden. Statistisk sentralbyrå kan fortelle at allerede i 2011 bodde 23 prosent av mennene og 22 prosent av kvinnene – over 16 år – alene, og har man passert 60 år så er denne andelen mye høyere. Av landets kvinner på 72 år var om lag 40 prosent aleneboende.

Det de søker er kanskje fellesskapet, kanskje roen også, mens andre, de som lever mange i en ganske liten leilighet og ikke får gjort lekser hjemme fordi småsøsknene er støymaskiner, de vil finne fram til biblioteksrommet. Det er bibliotekets essens; at samme egenskap kan tiltale folk av høyst ulike motiver.

Og kanskje er også biblioteket et sted for aktiv tilkobling. Slik som de lokalhistoriske rommene rundt omkring i dag får fram aktive fellesskap, så kan også et bibliotek i framtiden mye oftere enn i dag være en fasilitet for lesesirkler, for leksehjelp, for alle de sosiale tingene. Så lenge det foregår i egne rom så er det bare fint.

Anlegger vi denne modellen for framtidens folkebibliotek, så blir det noe annet og mer verdifullt enn i dag. Å se biblioteket som en grunnleggende ikke-kommersiell sone, der man kan kontemplere, studere, lese, reflektere, være alene sammen med andre som er alene, får man en annen forståelse. Det biblioteksrommet tilbyr er noe vi trenger mer av i framtiden, ikke mindre av. Det som gjør det til et interessant rom, er at det kontinuerlig investeres mening i det, for det er denne prosessen som gjør rom til steder.

*Tekst: Erling Dokk Holm,
1. amanuensis ved Markedshøyskolen*

Banebrytende i Hjørring

«Hvis biblioteker skal overleve som fysisk sted i fremtiden, skal der tænkes kreativt. Det skal være en oplevelse at gå på biblioteket. I Hjørring er der åbnet et nyt, banebrydende bibliotek til inspiration for ind- og udland. Politikere, arkitekter og dekoratører valfarter dertil.» (Signe Rugholt Carlsen i Information)

Innredningen av Hjørring bibliotek, som ble åpnet i 2008, var et radikalt sprang bort fra det klassiske biblioteket. Her finner du verken reoler på snorrette rekker eller krav om stillhet. Biblioteket er tvert i mot et fargerikt landskap fullt av medier, utstillinger, avdelinger som glir over i hverandre, studeceller og lekekroker. Biblioteket er det første eksempelet i Norden på hvordan man kan skape et framtidig «oplevelses- og værestedsbibliotek», for å låne et uttrykk fra Danmark. (Foto: Odd Letnes)

Ikon i en belastet bydel. Den nedslitte bydelen Peckham sør i London er et av de mest etnisk mangfoldige områder i hele England. Mer enn halvdel av befolkningen har afrikans-karibisk avstamning, arbeidsløsheten er stor og inntektene lave. Den spektakulære bygningen er formet som en omvendt L for «library» og biblioteket ligger i fløyen på toppen, mens en kommunal informasjonstjeneste ligger i første etasje. Biblioteket danner et tyngdepunkt i bydelen, der det ruver over Peckham Square og gjør samtidig Peckham som et interessant sted å besøke for bibliotekarer, byplanleggere og arkitekter. «Lesesalen» i Peckham bibliotek er hevet som et rede, hvor man kan sitte og klekke ut ideer. (Foto: Odd Letnes)

Suksess i fattigstrøk. Store deler av Londons East End er preget av fattigdom og arbeidsløshet. På slutten av 1990-tallet oppdaget man at bibliotekene i bydelen ikke ble særlig mye brukt. Noe måtte gjøres for å trekke brukerne til bibliotekene. Løsningen ble å bytte navn til Idea Store, bygge nye lokaler som signaliserte noe helt annet enn et tradisjonelt bibliotek, og fylle det med en rekke aktiviteter utdanning og etterutdanning, kulturelle opplevelser og informasjonstjenester som kan bidra til å øke brukernes livskvalitet. De nye Idea Store'ene ses lett i bylandskapet med sin moderne design. Her ser vi Idea Store Whitechapel (t.v.) og Idea Store Canary Wharf. (Foto: Odd Letnes)

Østtysk schwung. Den nye avdelingen av det teknisk universitetet (Informations-, Kommunikations- und Medienzentrum) i Cottbus i Øst-Tyskland smeller mot deg som en futuristisk ridderborg av glass når du kommer gående. Innvendig er biblioteket en fest av dristige farger. (Foto: Odd Letnes)

Friskt i Molde. Inventaret består av en elegant miks av funksjonelle, hvite Frontline reoler med LED-lys i hver hylle og spesialdesignede møbler, som f.eks. Pop Kult i avdeling for ungdom. Den røde reolen går hele veien opp gjennom etasjene. Alle dobbeltsidige, hvite reoler har hjul. (Foto: BS Eurobib)

Siste nytt fra BS Eurobib!

Nye Nesodden Bibliotek – Tangenten
Les mer og se bilder fra det nye organiske,
fremtidsrettede biblioteket på
www.bseurobib.no

BS Eurobib
www.bseurobib.no

Utfordringer for framtidens bibliotek

Biblioteket er ikke en øy, det vil møte stadig større utfordringer fra et kultur- og byliv i forandring. I boka «Biblioteket i byudviklingen – opplevelse, kreativitet og innovation»^{*} peker forfatterne på tre særlige utfordringer for bibliotekene i framtiden. Over det hele svever nye forventninger til bibliotekets plassering, organisering, design og innredning.

- Bibliotekene må ikke se på seg selv som uavhengige kultur- og kunnskapsinstitusjoner, men som en del av den overordnede strategien for utviklingen av dets region, by eller bydel.

- Biblioteket må ikke lenger tenke «grenser», men inngå i et tett samarbeid med kultur- og byplanleggere i forhold til å styrke kvaliteten på byen som en offentlig sfære og et opplevelsessrom.
- Bibliotekene må fokusere mindre på materialer (samlinger) enn prosesser, interaksjon og synergi. Biblioteket må være seg sine verdier og kompetanser bevisst, men samtidig søke partnerskap og samarbeid med andre kultur- og kunnskapsorganisasjoner.

^{*}*Biblioteket i byudviklingen – opplevelse, kreativitet og innovation*
Av: Casper Hvenegaard Rasmussen, Henrik Jochumsen og Dorte Skot-Hansen. Danmarks Biblioteksforening, 2011.

Opplevelser og læring. Det nye biblioteket er mye mer enn en samling av fysiske medier. (Foto: Trond Isaksen)